

Savremena iranska kratka priča

Geo
poetika

Savremena iranska kratka priča

Priredio

Aleksandar Dragović

Preveli s persijskog

Aleksandar Dragović

Petar Janačković

Miloš Delić

Elvir Musić

Sadržaj

Aleksandar Dragović: Sto godina kratke priče u Iranu

Mohamed Ali Džamalzade: Pečena guska
Rasul Parvizi: Priča o mojim naočarima
Džalal Ale Ahmed: Tuđinsko dete
Bahrem Sadeki: Nerazmrsivo klupko
Mohamed Porsani: Osmeh
Goli Taragi: Gospođa Nar i njeni sinovi
Kijumars Saberi: Bračni uslovi
Abolfazl Orduhani: Cena knjige
Adnan Garifi: Afrički papagaji
Džafar Modares Sadeki: Ja sam pogrešio
Hušang Moradi Kermani: Kljuse
Sejed Mir Fatah: Primamo aktivne članove
Ali Moazani: Uramljeni život
Mohsen Solejmani: Novogodišnja poseta
Sejed Mehdi Šodžaji: Potpis
Farhad Hasanzade: Lastiš, samo lastiš za pidžamu
Bandar Anzali: Mustafa Mastur
Ahmed Arbalu: Izveštaj o jednom ubistvu
Ahmad Dehkan: Ja sam ti ubio sina
Madžid Kejsari: Naš tihi otac
Mohamed Reza Zaeri: Gde su mi cipele?
Reza Saki: Tata će postati Jul Briner
Aržang Hatami: Duh koji luta gradom

Izvori

Beleške o autorima

Sto godina kratke priče u Iranu

Sve do sredine devetnaestog veka persijskom prozom dominirale su tradicionalne narodne priče (hekajat), didaktičke priče (pandame), bajke i istorijske i herojske sage (gesse). Tadašnja proza, zarobljena u rukama pisara, dvorskih pesnika i sekretara, uglavnom je ponavljala ritmične i rimovane tekstove koji su odgovarali ukusu i merama dvora i državnih zvaničnika, potpuno udaljenih od svakodnevnog života običnog naroda.

Tek s ustavnom revolucijom (1905–1907) i većim prodorom moderne civilizacije i novih kulturnih uticaja, persijska proza doživela je temeljne promene. Početkom stoleća talasi modernizma i promenâ počinju da zapljuskuju Iran, a neposredno dostignuće ustavotvornog pokreta biće osnivanje parlamenta i pokretanje brojnih novina i časopisa. Sve ovo, ali i povratak prvih iranskih diplomaca sa evropskih univerziteta (omogućen državnim stipendijama) osnažio je talas modernizacije, zajedno s prevodima zapadne književnosti i filozofije, što će stvoriti pogodno tlo za razvoj prve generacije modernih iranskih pisaca. Po prvi put lična promišljanja pisaca dobijaju snažniji društveni kontekst, a književnost postaje ogledalo epohe – mesto gde se reflektuju duhovni preobražaji i društveni prevrati.

Prvi plodovi ovih promena, vidljivi su već 1922. godine, kada Mohamad Ali Džamalzade (1892–1997) objavljuje zbirku *Yeki bud yeki nabud* (Bilo jednom), u čijih šest kratkih priča odbacuje kitnjasti, veštački stil tradicionalnog pisanja zamenivši ga realističkim i u kojoj, takođe, odbacuje vekovne priče o mističnim bićima, uzvišene izraze, stilske ukrase i okvire dekorisane cvećem, pticama i leptirima. U njoj je Džamalzade hrabro suočio iransku književnost sa stvarnošću svog vremena – narativ zbirke bio je prijatan, zabavan, bogat duhovitom satirom i lakim humorom, s posebnim fokusom na politička pitanja. Autor se rugao običajima iranskog društva tog vremena, izlažući njegovu zaostalost i sujeverje. Likovi u njegovim pričama često su bili obični ljudi – jednostavni, nepismeni, što je predstavljalo odmak od prethodnih književnih konvencija.

No, kada je reč o Sadeku Hedajatu (rođen u Teheranu 1903. – izvršio samoubistvo u Parizu 1951), piscu koji je nakon njega zablistao na književnoj sceni Irana, većina smatra da je upravo njegova pojava označila stvarni početak savremene iranske priče. Iako aristokratskog porekla, Hedajat je čitav svoj kratki život posvetio stvaranju dela koja su proistekla iz teškog i prozaičnog života svetine. Pripadao je grupi pisaca upućenih u evropsku književnost i jezike koji su sa više svesti o tehničkim elementima počeli da pišu kratke priče. Pored dužih formi, u koje spadaju njegovo remek-delo *Būfe Kūr* (Slepa sova,) i *Hājī Āghā* (Hadži Aga, 1945), objavio je i nekoliko zbirki kratkih priča, među kojima se izdvajaju *Se qatre khūn* (Tri kapi krvi, 1932), *Zende be gūr* (Živ sahranjen, 1930) i *Sāye-ye rowshan* (Svetlost i senka, 1933), koje sve prikazuju život kroz prizmu realizma, pesimizma, satire i romantizma do nadrealne fantastike, čime je otvorio nove horizonte i uveo čitav niz literarnih modela, pružajući nove mogućnosti za dalji razvoj žanra. Lajtmotiv većine njegovih priča jeste promišljanje o smrti i kritika iranskog društva toga vremena opterećenog tiranijom i sujeverjem. U njima je detaljno prikazao unutrašnju psihologiju likova i njihov spoljašnji životni kontekst. Živeo je u vremenu koje je doživljavao kao represivno, a okolnosti koje su ga okruživale duboko su uticale na njegovo stvaralaštvo, pojačavajući njegov pesimizam i nesigurnost. Zato nije čudno što gotovo sve njegove kratke priče završavaju smrću ili samoubistvom glavnog junaka, dok mnoge od njih prenose stanja očaja, filozofske zbunjenosti i psihološke anksioznosti. Hedajat je značajno uticao na kasniju generaciju pisaca, a u prilog tezi da taj uticaj nikada i nije prestajao govore reči Mahmuda Doulatabadija, koji je, pozivajući se na lucidnu opasku Dostojevskog („svi smo mi izašli ispod Gogoljevog Šinjela“), rekao „svi smo mi izašli iz Hedajatovog plašta...”

Od 1941. do 1953. godine, zbog okupacije savezničkih snaga tokom Drugog svetskog rata i slabljenja centralne iranske vlade, došlo je do procvata političkog aktivizma i nezavisnih publikacija. U periodu između 1941. i 1947. pokrenuto je oko 500 listova i časopisa. U tom periodu – tokom leta 1946. godine – održan je i Prvi kongres iranskih pisaca. Najznačajniji pisci koji su započeli svoje karijere u tom vremenu jesu Bozorg Alavi, Sadek Čubak, Džalal Al-e-Ahmad i Ebrahim Golestan. Ono što je izdvajalo pisce ovog doba bila je njihova duboka društvena i politička angažovanost. Pored toga, poznavanje modernih književnih tehnika i inovacija odražava se u njihovom čitanju delâ autora poput Foknera, Hemingveja i Stajnbeka. Al-e-Ahmad i Čubak u svojim

su se delima suprotstavili patrijarhalnom autoritetu i verskom praznoverju, nastojeći da realno prikažu život radnika i nižih slojeva društva.

Bozorg Alavi (1904–1997), visoko pozicioniran u iranskoj komunističkoj partiji Tude, prvi je objavio zatvorsku književnost, istražujući lične i emocionalne aspekte iskustva političkih zatvorenika u svojim pričama. Objavio je nekoliko zbirki priča: *Chamedān* (Kofer, 1934), *Mirzā* (Mirza, 1978), *Waraq-pārahā-ye zendān* (Papirni otpaci iz zatvora, 1941). U ranim Alavijevim kratkim pričama, a posebno u zbirci *Kofer*, kao i kod Hedajata čitalac susreće iste melanholične i zbunjene likove. Priče *Entezar* (Čekanje) i *Afve omumi* (Opšta amnestija), prikazuju patnje političkih zatvorenika u užasnim zatvorskim uslovima, kao i surovo postupanje vlasti i upravnika zatvora. Alavijevi kasniji radovi, poput kratkih priča *Gilemard* i *Nāmeḥā* iz istoimene zbirke (*Pisma*, 1951), daju oduška ljutitom, borbenom duhu sa snažnim osećajem moralne odgovornosti. Antagonizam između modernizacijskog zanosa mladih studenata koji su se vraćali iz inostranstva i zaostalosti, praznoverja i političke represije u domovini, još je jedna česta tema u delima Alavija i drugih pisaca ovog perioda.

Jedan od prvih autora koji je iskoristio kratki period slobode nakon abdikacije osnivača dinastije Pahlavi Reze Šaha Pahlavija, 1941. godine, jeste Sadek Čubak. U pričama *Keyme-šab-bāzi* (Lutkarska predstava, 1945) i *Āntar-i ke lūṭī-āš mordeh būd* (Babun čiji je lutkar umro, 1949) Čubak prikazuje moralnu degradaciju svojih likova, bez traga osude, s naglašenim pesimizmom, te oštrom kritikom anomalija iranskog društva. Njegova dela fokusiraju se na marginalizovane likove – skitnice, prostitutke i zavisnike – koje prikazuje s neviđenom živošću i snagom, dajući im kompleksnost i dubinu koja je ranije bila retka u persijskoj književnosti.

Džalal Al-e Ahmad (1923–1969) bio je ključni intelektualac koji je oblikovao političke i kulturne tokove svog vremena. Poznat po jednostavnoj, konciznoj i „slomljenoj“ prozi, koristio je kolokvijalni jezik s brzim ritmom. Iako se fokusirao na spoljašnji svet svojih junaka, njegova dela sadrže oštru kritiku iranskog društva i tradicionalizma. Kao pristalica marksizma, borio se protiv pahlavijskog režima, pre nego što je zauzeo nacionalističko i versko stanovište. Svojim književnim stvaralaštvom, Al-e Ahmad je istraživao pitanja globalne nepravde i borio se za očuvanje kulturnog i političkog identiteta. Njegova dela, na tragu Franca Omara Fanona i pisaca Trećeg sveta, bave se i pitanjem kulturne dominacije kolonijalnih sila.

Drugi značajan autor ovog perioda, Ebrahim Golestan (1922–2023), u početku je eksperimentisao sa različitim narativnim stilovima, da bi u zbirkama *Jūy o dīvār o teshne* (Potok, zid i žeđ, 1967) i *Mādd-o-Meh* (Plima i magla, 1969) pronašao svoj prepoznatljiv izraz. Njegov jezik kombinuje klasičnu persijsku sintaksu s modernističkim elementima, prepoznatljivim u njegovoj inspiraciji Gertrudom Stajm. Golestan je zamenio tradicionalnu linearnu naraciju slomljenom hronologijom i slobodnim povezivanjem ideja. U svojoj prvoj zbirci priča *Āzar māh akhar-e pāz* (Mesec azar, kraj jeseni, 1949) Golestan je pokazao da je vešt u korišćenju tehnike pripovedanja, posebno u sleđenju stila i narativnih postupaka Vilijama Foknera.

Kratke priče nastale nakon državnog udara 1953.¹ često se fokusiraju na regionalna pitanja, život seljaka i detinjstvo, uz čestu upotrebu alegorije, mita i religijskih predanja. Pored toga, naglasak je na psihološkim portretima likova. Pisci poput Golamoseina Saedija (1935–1985), Bahrama Sadekija, (1936–1984), Takija Modaresija (1932–1997), Goli Taragi (1939), Hušanga Golširija (1937–2000) i Asgara Elahija (1944–2012) prepoznatljivi su po primeni psihoanalitičkih teorija i istraživanju unutrašnjih konflikata svojih likova.

Krajem 1960-ih i početkom 1970-ih, narastao je talas protesta protiv društvene nejednakosti i diktature. Cenzura je postajala stroža, mnogi autori su završavali u zatvoru, a konfiskacija objavljenih dela bila je svakodnevna pojava. Ove društvene napetosti našle su odraz u kratkim pričama, koje su često uključivale više detalja nego druge prozne forme. Da bi izbegli cenzuru, mnogi pisci su se okrenuli alegorijskoj fikciji, stvarajući simboličke priče. Hušang Golširi u zbirci *Namāz-kāna-ye kučak-e man* (Moja mala soba za molitvu, 1975) koristi alegoriju da indirektno prikaže represivnu društvenu i političku klimu, dok Džamal Mirsadeki primenjuje sličnu tehniku u priči *Dovālpā* (1971). Pod ogromnim pritiscima, likovi u njegovim pričama gube individualnost, ali na kraju ponovo pronalaze svoje pravo ja. Dela Samada Behrangija (1939–1968), poput priče *Māhī-e sīāh-e kūčūlū* (Mala crna riba, 1968), koriste narodne

¹ Misli se na državni udar kojim je u Iranu 19. avgusta 1953. godine, svrgnuta demokratski izabrana vlada i njen premijer Mohamed Mosadek. Nakon toga, šah Mohamed Reza Pahlavi učvrstio je svoju vlast i postao autoritarni vladar, oslanjajući se na podršku SAD, sve do svrgavanja u februara 1979.

priponetke da podstaknu politički aktivizam i društveni angažman, naročito među mladima.

Simin Danešvar (1921–2012) bila je prva žena pisac od značaja u savremenoj persijskoj književnosti, a njena reputacija uglavnom počiva na popularnom romanu *Savušun* (1969), klasiku moderne persijske književnosti. Istražujući aktuelne teme iz ženske perspektive, pažnju, zaslužuju i njene kratke priče, koje se bave teškoćama i marginalizacijom žena.

Kratke priče Golamhoseina Saedija (1935–1985) često prelaze granice realizma s elementima narodne književnosti i basni približavajući se alegorijama. Fokusirajući se na njihove psihološke probleme, one prikazuju ljude zarobljene u opustošenim gradovima i selima. Iako izbegava tradicionalni realizam, njegov narativni stil i psihološki likovi pogoduju filmskoj adaptaciji. Priča *Ārāmeš dar hožūr-e dīgarān* (Spokoj u prisustvu drugih 1967), koja prikazuje pustošenja vojnog aparata u Persiji, adaptirana je u film 1973. godine. Dela poput *Gārībe dār šāhr* (Stranac u gradu 1990) i *Tātār-e khāndān* (Nasmejani Tatarin 1984), koja kritikuju Pahlavijev režim, objavljena su nakon revolucije.

Bahram Sadeki (1936–1984) istraživao je psihološke aspekte svojih likova, fokusirajući se na njihove strahove i mentalne patnje. Nakon puča 1953. godine, postao je pesimističan prema političkom otporu i socijalnom aktivizmu. Njegova dela, poput novele *Malakūt* (Nebesko kraljevstvo, 1961), obeležena su beznađem i strahom od smrti, dok natprirodni elementi i mračna razmišljanja dominiraju pričama u kojima likovi iz različitih društvenih slojeva dele slične strahove i anksioznosti, a jednostavni užici života deluju trivijalno i izlizano. Slično tome, u delima Goli Taragi prisutna je kombinacija inertnosti i crnog humora, a njeni likovi su zbunjeni i nesposobni da reše svoje probleme. Hušang Golširi (1937–2000) i Asgar Elahi (1944–2012) stvorili su nezaboravne psihološke portrete koristeći unutrašnji monolog i postupak toka svesti. Priče Mahmuda Kijanuša (1934–2021), zasnovane na njegovim ličnim iskustvima, odlikuju se jednostavnošću. Njegovo najpoznatije delo, *Ġoşşahā wa qeşşahā* (Tuge i sage, 1965), zbirka od sedam povezanih priča, prikazuje nevolje dečaka i njegove porodice iz dečje perspektive.

Posebnu pažnju zaslužuju dve spisateljice iste generacije – Šahrnuš Parsipur (1947), poznata po romanu *Zanān bedūn-e mardān* (Žene bez muškaraca, 1990), čija zbirka *Āvīzahā-ye bolūr* (Privesci od kristala, 1977) sadrži fantastične i nadrealističke priče ispričane različitim tehnikama naracije,

i Gazala Alizade (1948–96), čija zbirka *Safar-e nāgodaštānī* (*Nezaboravno putovanje*, 1977) od tri nadrealističke priče o magičnim potragama koristi poetski jezik u skladu s tajanstvenom tematikom.

Kratke priče Hušanga Moradija Kermanija (1944), često namenjene mlađim čitaocima, doneli su mu međunarodno priznanje i prestižne nagrade. Njegova zbirka *Qeššahā-ye Majīd* (Madžidove priče, 1979), sa ostrim i evocirajućim slikama, uspešno je serijalizovana na iranskoj televiziji 1980-ih. *Bače-hā-ye qālībāf* (Deca koja tkaju tepih, 1980) prikazuju iz prve ruke jad, glad i tragičan život dece koja prave tepihe u selu u Kermanu, u oštroj su suprotnosti sa vedrim i optimističnim pričama o dečaku Madžidu.² Zbirke poput *Mošt bar pūst* (Udar na kožu, 1992) prevedene su na više jezika i pohvaljene zbog svojih estetskih kvaliteta.

Iako su postojale brojne društvene i političke prepreke, mnogi kritičari smatraju da je ovaj period zlatno doba moderne persijske proze kada je kratka priča postala vodeći dominantni žanr i omiljeni medij za nove autore. Većina priča iz ovog perioda fokusira se na nevolje običnog čoveka i antijunake, kritikujući ugnjetavanje od strane vladajućeg režima i prenoseći uznemirujuću sliku bola, siromaštva i neznanja koji pogađaju obične ljude.

Treći period u razvoju moderne proze, koji se poklapa sa revolucijom 1979. godine, donosi dramatične političke čistke i društveni prevrat, koje su duboko uticale na društveni poredak, ali i na literaturu. Nakon pobeđe Islamske revolucije, iz literature su uklonjeni elementi ekstremnog vulgarizma, naturalizma i erotike, dok su i dalje očuvani aspekti društvene kritike. Stvaralaštvo nove generacije pisaca postalo je ozbiljnije, u skladu sa modernističkim, a ponekad i postmodernističkim pravcima. Tokom osamdesetih godina prošlog veka, iranska književnost okrenula se vekovima starim persijskim običajima i folkloru sa fokusom na obnavljanje klasičnih oblika i tema. Ova nova introspekcija i imitacija poprimila je različite oblike u prozi različitih autora – ponovo su oživljene islamske vrednosti, antički i klasični prozni oblici, likovi, simbolika, kao i satirični i didaktički žanrovi. pisci kratkih priča ovog perioda usvojili su novi pristup temi borbe dobra i zla, često postavljajući priče u vreme šahovog režima i naglašavajući okrutnost i političku nepravdu.

² *Madžidove* priče objavio je Službeni glasnik 2019. godine u prevodu na srpski jezik A. Dragovića i P. Janačkovića.

Od kraja 80-ih godina, nakon osmogodišnjeg rata sa Irakom, iransko društvo je osetilo potrebu za osveženjem i relaksacijom. Miris baruta i ratni metež ustupili su mesto svakodnevnom životu i miru, a pokretanje novih časopisa za kulturu ukazivalo je na dolazak svežih ideja i težnju za obnovom društvenog i kulturnog života. mladi iranski pisci počeli su tih godina, da objavljuju zbirke priča, među kojima i *Osam priča novih iranskih pisaca* pod uredništvom Hušanga Golširija, kao i priče u časopisima *Adine* i *Donja-je Sokhan* (Svet reči). U njima više nije bilo ni traga od one ideologije i klasnih podela kao u prethodnoj deceniji. Glavni tok književnosti tog vremena fokusirao se na živote ljudi srednje klase, pridajući veliku pažnju formi i estetici.

Jedan od važnih aspekata ovog perioda je prisutnost ženskog glasa u književnosti. Pored zbirke koje su napisale žene iz prethodne generacije, kao što su *Be kī salām konam?* (Koga da pozdravim, 1980) i *Az parandahā-ye mohājer bepors* (Pitaj pticu izbeglicu, 1997) Simin Danešvar, te novele *Zanān bedūn-e mardān* (Žene bez muškaraca, 1989) Šahrnuš Parsipur, pojavljuje se i veliki broj mladih autorki koje istražuju i stvaraju vlastiti stil. Ovaj, drugi talas talentovanih spisateljica, koje su počele da objavljuju nakon 1980-ih, uključuje Samiru Aslanpur (1964), Zahru Zavorijan (1962), Vadžihe Ali Akbari Somoni (1976) i Raziju Tudžar (1947).

Uticaj psiholoških i psihoanalitičkih teorija na narativne tehnike vidljiv je u zbirkama *Jāmeḥ be Khunāb* (Haljina u krvi, 1983) i *Tâlâr-e Tarabkhâneh* (Sala veselja, 1992) Reze Džulaija (1950). Džulai se često vraća turbulentnim poslednjim godinama dinastije Kadžar. *Oh! Istanbul* Reze Faroh-fala (1949) prikazuje intelektualni život u zemljama trećeg sveta, prožet anksioznošću i otuđenjem. Zbirke *Dîgar Kasî Sedâyam Nazad* (Nikog više nije bilo da me pozove, 1993) i *Chîzî be Fardâ Namândeḥ Ast* (Za sutra ništa nije ostalo, 1993) Amir Hasana Čeheltana (1956) prikazuju unutrašnji svet likova uz ekonomičnost i implikaciju umesto direktnog opisivanja.

Iz ovog perioda treba spomenuti *Sṯāsanbū* (1989), zbirku dobro strukturiranih povezanih priča Mohamada-Reze Safdarija (1953), kao i kratke priče Asgara Abdolahija (1955), koji su se istakli obogaćivanjem jezika alegorijskim slikama. Pažnju zaslužuju i dve zbirke bajkovitih priča – *Hîčkāk o Āġābājī* (Hičkok i Agabaji, 1995) Behnama Dajanija (1945) i *Yūzpalangān-ī ke bā man davīda-and* (Gepardi koji su trčali sa mnom, 1994) Bižana Nadždija (1942–1997).

Krajem 1990-ih i početkom 2000-ih žanr kratke priče doživeo je estetske inovacije i eksperimentisanje sa novim formama i stilovima. Ono po čemu se ovaj period odlikuje prvenstveno su teme kao što su uticaji globalizacije i popularne kulture, otuđenje pojedinca, urbanizacija, klimatske promene i njihovi destruktivni efekti, kao i društveni konflikti koji iz njih proističu. Ova globalna pitanja naterala su etablirane pisce da bace pogled izvan svojih granica i izmeste svoja interesovanja na globalni nivo, čime je književnost proširila horizonte imaginacije o stvarnostima sveta izvan nacionalnih okvira. Odražavajući šire društvene i kulturne promene kratke priče ovog perioda postaju medij za istraživanje dubljih psiholoških, emocionalnih i filozofskih aspekata života, često razbijajući konvencionalne narativne strukture i otvarajući prostor za eksperimentisanje sa stilom i sadržajem. Najznačajniji pisci nove generacije koji su dali svoj doprinos u nadgradnji žanra jesu: Amirhosein Čeheltan (1956), Abu Turan Hosravi (1956), Džafer Mokades Sadeki (1954), Mohamed Mohamed Ali (1948), Zoja Pirzad (1952), Ahmad Golami (1961), Mohsen Mahmalbaf (1957), Sejed Mahdi Šodžai (1960), Ali Moazani (1958), Hosein Sanapur (1960), Abas Marufi (1956), Farhande Agaji (1956), Moniru Ravanipur (1952), Ahmad Dehkan (1966), Madžid Kejsari (1966) i Mustafa Mastur (1964).

Sklonost iranskih autora ka istraživanju omogućila im je da uče od različitih škola modernizma i usvajaju njihove najbolje tradicije koje nisu previše apartne iranske čitaoce. Modernistički opus savremene iranske proze, pa time i kratke priče, obuhvata različite trendove modernizma, među kojima su kafkijanski nadrealizam, egzistencijalizam po uzoru na Kamijsa, naracija toka svesti kao i dela tzv. antifikcije, koja potiču iz francuske književnosti. Takođe, prisutni su minimalizam, sličan onom Rejmonda Karvera, kao i dela magijskog realizma u stilu Markesa i Borhesa. Sa očiglednom tendencijom davanja prednosti subjektivnom prikazu likova u odnosu na objektivni, i zamenom logičkog i deduktivnog u intuitivno razmišljanje, prelaz ka modernizmu postaje očigledan u najnovijim delima sledbenika realističkog stila, kao što su Firuz Zanuži Džaloli (1950–2017) i Zoja Pirzad (1952).

Fenomen postmodernizma u iranskoj književnosti predstavlja relativno noviju pojavu. Zbog toga su iskustva postmodernističke proze u Iranu još uvek sveža i u fazi razvoja. Ipak, na ovom polju napisano je nekoliko značajnih i uspešnih dela, među kojima se svakako izdvajaju dela Reze Barahenija (1935–2022) i Mohameda Hasana Šahsavarija (1971).

Uopšteno govoreći, postrevolucionarna kratka proza karakteristična je po stalnom isprobavanju novih načina naracije, izbora radnje, slika i strukture. Moderna persijska proza danas izražava sumnju, nesigurnost, nemir, napetost, paradoks i dileme; ona govori o počecima, a ne o krajevima. Ona je i dalje otvorena za spoljne uticaje i prati trendove, kao što su tehnike toka svesti i magijski realizam; od izmaštanih sećanja na idealizovanu prošlost, preko prikaza nepravdi, do teškoća rata i revolucije, ostala je sredstvo za promene i svedočanstvo o svom bolnom procesu.

Pri izboru priča za ovu zbirku, trudili smo se da obuhvatimo što širi vremenski period i predstavimo autore koji su stvarali tokom celog veka postojanja kratke priče u Iranu. Priča koja otvara zbirku dolazi, tako, od Džamalzadea, koji je rođen krajem devetnaestog veka, dok je poslednji autor, Hatami, rođen godinu dana nakon revolucije. Zbirka uključuje dvadeset tri priče koje obuhvataju tri ključne faze razvoja iranske kratke proze: formativni period (dvadesete i tridesete godine dvadesetog veka), fazu konsolidacije i razvoja (1953–1979) i period diversifikacije (1979 – danas). Nadamo se da će ovakav izbor omogućiti uvid ne samo u tokove iranske kratke proze, već i u razvoj stila, tehnike pisanja i načina na koji su pisci reagovali na velike promene koje su oblikovale iransko društvo, naročito posle Islamske revolucije 1979. godine.

Aleksandar Dragović

Pečena guska

Mohamed Ali Džamalzade

Bilo je to uoči Noruza, naše Nove godine³ kada je i vreme za unapređenja. Na poslu smo kolege i ja napravili plan po kome će onaj ko prvi bude unapređen za ostale prirediti ručak na kome će biti poslužena prava-pravcata pečena guska, koju će ovi pojesti u njegovo zdravlje i pomoliti se za dug život i uspeh.

Tako se desilo da je za unapređenje pročitano moje ime. Smesta sam svojoj ženi, s kojom sam se nedavno venčao, izneo pitanje ručka i dogovora sa kolegama. Ona se saglasila i rekla: „Ti za našu svadbu svoje kolege nisi počastio ni kolačima i sada je trenutak da ih lepo ugostiš. Ali, samo da znaš, mi imamo tanjira, noževa i viljušaka najviše za dvanaest osoba, pa treba ili da kupimo nove ili da pozovemo najviše jedanaest gostiju a ti bi u tom slučaju bio dvanaesti za stolom...“

Odgovorio sam: „Ti najbolje znaš kako nam stoje finansije na kraju godine, i da budžet nikako ne dozvoljava kupovinu nekih novih koještarija, a da će biti najmanje dvadeset tri ili dvadeset četiri gosta.“

Ona reče: „Ne treba zvati svakog beznačajnog magarca; pozovi samo one koji su na visokom položaju, a ostale odmah zaboravi i pusti ih da se nadaju.“

Rekoh: „Aman ženska glavo, ali to nije bogougodno. Tim nesrećnicima-magarcima samo jedanput se tokom čitave godine ukaže ovakva prilika, a odavno su se nameračili na pečenu gusku i već odbrojavaju sate i minute do tog trenutka. Oči će mi iskupati ako ih zaobiđem i, ako ćemo pravo, biće u pravu.“

³ Iranska Nova godina „Noruz“ pada u trenutku dolaska proleća, obično 20. ili 21. marta. – *Prim. prev.*

Kako bi bilo da od prijatelja i poznanika pozajmimo servis za ručavanje i nešto pribora?“

„Okani se takvih misli, nemoguće je da za prvi ručak nakon svadbe dozvolim da u ovu kuću uđe nešto pozajmljeno; zar ne znaš da se to ne valja, jer će onda prvo dete umreti?“ namrgođeno mi je odgovorila.

Rekoh: „Onda nam nema druge sem da ručak traje dva dana. Da prvog dana dođe jedna, a drugog dana druga grupa.“ Gospođa se s tim složila i dogovoreno je da drugog dana novogodišnjih praznika ugostimo prvu, a trećeg dana drugu grupu gostiju.

Na drugi dan praznika sve je pripremljeno za gozbu. Osim dogovorenog gušćjeg pečenja, tu je i prekrasna ječmena čorba, ekskluzivni kebab od jagnječeg mesa, pirinač u dve boje sa nekoliko vrsta sosova i sve druge đakonije. Opužio sam se na topli i meki ležaj, deo ženinog miraza, i posvetio se čitanju nenadmašnih priča Sadeka Hedajata i baš sam se lepo opustio, kada u sobu uđe moja supruga i reče da je došao visoki mladić po imenu Mustafa koji kaže da mi je rođak i da je stigao u goste za Novu godinu.

Mustafa mi dođe brat od tetke ujakove ćerke od tetke po majci. To je momak od dvadeset pet-šest godina. Ubogi sirotan bez ičega, priglup i priprost, koliko samo može biti ružan i neotesan. Kada hoće nešto da izgovori, menja boju, usta mu ostanu otvorena kao da mu se u grlu zaglavila grudva pirinča, pa počinje da krešti. Bogu hvala da nas svojom veselom i lepom pojavom godišnje počasti samo jednom, u vreme Nove godine.

Rekoh ženi: „Tako ti boga, idi i reci mu da se još nisam probudio i spasi nas zla tog diva bez roga i repa i pusti ga neka ide svom ocu, Bog mu se smilovao.“

Ona reče: „Šta se to mene tiče! Znaš kako kažu Neispravna roba se uvek vraća svom vlasniku.’ Daleko mu lepa kuća... Tvoja rodbina, tvoja sudbina. Ja sam jasno iznela uslov da sa tvojima ništa ne želim da imam, pa tako ni sa ovom dokonom grdosijom.“

Video sam da nema druge i da Bogu nije po volji da tek tako razočaram ovog jasnika koji je verovatno praznog stomaka i bosonog prevalio dugačak put, sa nadom da za praznik dobije nekoliko rijala⁴. Rekoh sebi: 'Kada ćeš da održavaš rodbinske veze ako ne na ovaj praznični i blagosloveni dan?' Pozvao

⁴ Iranski novac. – *Prim. prev.*

sam ga da uđe, on je pognuo glavu i ušao. Video sam, mašala, kako je zakolutao očima kao protiv uroka. Izdužio se, a gubica mu postala odvratnija. Njegov vrat, isto kao šija one nesrećne guske koja se u tom trenutku pekla u tepsiji, izvukao se napolje iz prljave kragne i mada mu je – bar po njegovoj računici – brada bila obrijana, između kragne na košulji u visini jednog prsta pomaljalo se žuto, crveno i kestenjasto runo podrhtavajući poput crvâ koji napadaju pokvarenu šparglu. Odeću bolje i da ne opisujem, ali samo znam da su mu kolena na pantalonama koje su se od mnogo pranja skoro izlizale, bila tako nabubrela da sam stvarno pomislio kako je negde ukrao dve lubenice i tu ih sakrio.

Bio sam zaokupljen posmatranjem i proučavanjem ovog retkog stvorenja i čudesne stvari, kada, preplašena, uđe moja supruga i reče: „Avaj, teško nama! Ako ovu gusku iznesemo za današnje goste, odakle nam guska za sutrašnje? Doneo si samo jednu gusku, a na ručak si pozvao sve prijatelje!“

Uvideo sam da ima logike u tome što govori i da je u pitanju veliki propust. „Zar ne može polovina guske da se posluži danas, a druga polovina sutra?“ rekoh.

„Zar hoćeš da ukaljaš svoj ugled?“ reče. „Niko nikad nije video da se na trpezu iznese polovina guske. Ono što je najbolje kod pečene guske jeste da se na sto iznese netaknuta i u jednom komadu.“

Razumno, nema šta, i nema prostora za vrđanje. Stvar je postala krajnje ozbiljna i, nakon izvesnog razmišljanja i nespokoja, shvatio sam da još uvek ima vremena da, kako znam i umem, obezbedim još jednu gusku. Rekoh sebi, iako je ovaj Mustafa budalast i krajnje naivan, pronaći jednu gusku u velikom gradu kao što je Teheran nije isto što i otkriti Ameriku ili slomiti vrat junaku Rustemu,⁵ i da toliko verovatno može da uradi za nas.

Rekao sam mu: „Mustafa dragi, verovatno si shvatio o čemu se radi. Ljubim te u tu milu glavu. Hoću da mi pokažeš koliko si sposoban, danas treba po svaku cenu da nam nabaviš jednu dobru i svežu gusku, pa čak i ako je potrebno da za to prevrneš svaki kamen.“

Mustafa se kao i obično prvo postideo i iz grla ispustio isprekidan glas sličan kлокотanju vode u nargili; bilo je očigledno da želi da kaže da na ovaj

⁵ Junak mitske istorije Irana; metafora za nemoguć poduhvat. – *Prim. prev.*⁶ Mauzolej u svetom gradu Komu posvećen Fatimi Masumi (kćerki sedmog i sestra osmog imama, Muhamedovog naslednika), mesto je hodočašća muslimanskih vernika. – *Prim. prev.*

praznični dan treba potpuno dići ruke od guske i uopšte se manuti te ideje jer u čitavom gradu nijedna radnja nije otvorena.

U očajanju uzvikhnuh „Teško meni! Šta onda da radim?“ Istim onim glasom i gestikulacijom on pljunu i reče „Boga mi, šta da kažem! U pravu ste; ali dobro bi bilo da odložite ručak.“ Rekoh: „Bog ti dao pameti! Gosti stižu za sat vremena, kako da ga otkažem?“ Reče: „Napravite se da ste bolesni i recite da vam je doktor zabranio da ustajete iz postelje.“ Rekoh: „Baš jutros sam telefonirao nekolicini gostiju, kako sad da kažem da sam bolestan?“ Reče: „Kažite da ste kupili gusku, ali ju je odneo pas.“ Rekoh: „Ne poznaješ ti moje prijatelje; nisu to deca u pelenama pa da im kažem da je gusku odnela Babaroga a oni u to da poveruju. Reći će: 'Da si ti nama živ i zdrav, kupi drugu gusku, a mi ćemo psu dati što zaslužuje'“ Reče: „Naložite da kažu da gospodin uopšte nije kod kuće i da je otišao na hodočašće Svetoj Masumi⁶.“

Shvatio sam da mnogo trabunja. Hteo sam da mu smrskam njušku, oteram ga podvijenog repa i pošaljem Bogu na amanet. Rekoh: „Mustafa, znaš šta? Pripremio sam ti novogodišnji poklon. Uzmi ove novce i odmah idi, jer želim da što pre svojoj majci preneseš pozdrave od mene i moje žene i da preneseš želje da vam, ako Bog da, ova godina bude srećna i da nam poživate u zdravlju još hiljadu godina.“

No, videlo se da su njegove misli negde drugde. Utonuo je u svoje misli ne slušajući šta govorim: „Kad bi mogao da se smisli neki način da gosti danas uopšte i ne dotaknu gusku, ista ova guska, ako bi se podgrejala, mogla bi i sutra ponovo da se iznese na sofru.“

Kada sam te reči, koje su mi se na početku činile besmislenim i neutemeljenim, dobro prežvakao u skrovitim ćoškovima uma, postalo je očigledno da i nisu tako nerazumne i da nema vremena za oklevanje. Što sam više promišljao o tome, u sebi sam počeo da osećam neku vrstu nade i na tamnom svodu mog uma pojavila se slabašna zvezda. Malo-pomalo, popravilo mi se raspoloženje, okrenuo sam se nasmejan prema Mustafi radosno mu rekavši: „Ovo je prvi put da od tebe čujem nešto tako ispravno i odmereno, ali mislim da samo ti možeš da raspleteš ovaj čvor. Treba da demonstriraš svoje umeće tako da nijednom gostu ne padne na pamet da dotakne gusku.“

⁶ Mauzolej u svetom gradu Komu posvećen Fatimi Masumi (kćerki sedmog i sestra osmog imama, Muhamedovog naslednika), mesto je hodočašća muslimanskih vernika. – *Prim. prev.*

Mustafa je bio oduševljen i mada još uvek nije dobro shvatao moju nameru i na koju stranu želim da povučem uzde, na licu mu se pojavile tragovi radosti. Slatkorečivo i laskajući dodao sam: „Zašto ne dođeš ovamo da sedneš? Priđi bliže. Sedi pored mene na ovu plišanu fotelju. Reci mi, kako si inače? Šta radiš? Hoćeš li da ti nađem prikladnu ženu i posao? Zašto ne uzmeš malo slatkiša, uzmi belu alvu gaz⁷? Posluži se ovim baklavama iz Jazda...”

Mustafa je smestio svoj izduženi krivi stas u plišanu fotelju i zamuckujući htede da zahvali za ovaj neočekivani izliv nežnosti i ljubavi koje nikad nije doživeo, ali mu nisam dao priliku već sam rekao: „Sačuvaj Bože, kakve su to reči? Ma ti si mi kao mlađi brat! Danas ne dozvoljavam da odeš odavde! Želim da mi budeš dragi gost. Ima već godina dana kako nam nisi dolazio. Naprasno si nas zaboravio kao da u ovom gradu nemaš rođaka. Kao da nas izbegavaš. Danas svakako moraš da ručaš sa nama. Evo, sad ću kazati ženi da ti nađe da obučeš neku moju šik odeću i, kad se ponoviš, ima da sedneš pored mene za sto. Treba samo da pripaziš na jednu stvar, dakle, kada nakon čorbe, jagnječeg ćevapa, pirinča i preлива na sto iznesu gusku, ti reci: 'O Bože! Pomozite mi, ja stvarno više ne mogu, toliko sam jeo da ću da puknem. Uopšte ne valja ovoliko natovariti želudac. Stvarno je šteta da ovako dobru gusku prožderemo kao psi. Sa svoje strane i u ime ove gospode usrdno molim da zapovedite da se ovaj ovalni tanjir vrati u kuhinju, a ako mnogo insistirate moguće je da jednog dana ovog proleća, kad se za to ukaže prilika, iznova utolimo našu glad. Ali Bog je Svedok – ako me danas ugostite još nečim, ima da se opružim baš ovde, a onda ću biti vama na teretu. Osim ako ne želite da umrem...’“

„I onda, što ja budem više navaljivao i prenemagao se, ti ćeš još više da se uzdržavaš i na svaki mogući način da na to navedeš i druge goste.“

Mustafa, koji je otvorenih usta i istegnutog vrata slušao moje reči, nacerio se kiselo i zblanuto, a onda rekao: „Dobro sam shvatio. Budite sigurni da ću dobro obaviti zadatak.“

Ponovio sam mu nekoliko puta da dobro zapamti. Kada sam se uverio da sam mu to dobro utuvio u glavu, poslao sam ga u drugu sobu da se presvuče i dotera, i vratio se čitanju zbirke priča *Svetlost i senka*.

Nakon dva sata gosti su se, tačno na vreme i u punom broju okupili oko stola i s apetitom se bacili na jelo, kada je u sobu iznenada i u novoj odeći ušao

⁷ Tradicionalni iranski slatkiš od belanaca, glukoznog sirupa i ružine vode uz dodatak pistaća. Bela alva. – *Prim. prev.*

Mustafa. Na sebi je imao fine čarape i svilenu kravatu, uglancane čizme od meke štavljene kože, izgledao je očaravajuće i šepurio se poput pauna. Obrijao se i zacementirao sve rupe, rupice, pukotine i neravnine na licu, zagladio je kosu, iščupao dlake iz ušiju, nosa i sa vrata, namirisao se, prosvetlio i sredio kao da je poznato i voljeno lice koje je sišlo sa filmskog platna da svojom posetom počastvuje i ukrasi naš skup. Veoma me je začudilo kojem triku je pribegao da onako dugačak stane u moju odeću. Kao da je iskonski krojač sašio odeću po njegovom lepom stasu.

Krajnje ozbiljno i graciozno, gospodin Mustafa je obavio sve uobičajene formalnosti i sa velikim dostojanstvom i hladnokrvno seo na svoje mesto za stolom, niže ispod mene. Prijateljima sam ga predstavio kao jednog od vrlih i umešnih mladića iz prestonice i, kada sam video da se dobro nosi sa poverenim mu zadatkom, srce mi se razgalilo, i bio sam potpuno rasterećen u vezi stvari oko koje smo se dogovorili.

U znak zadovoljstva napunio sam čašu rakije i laskavo rekao: „Dragi gospodine Mustafa, izvolite jednu čašu ove rakije iz Isfahana sa malim procentom alkohola.“

Usta mu se napućiše u pupoljak, te reče: „Prihvatam, ako insistirate, iako sam navikao na francuski konjak prve klase.“ Čim je to rekao, jednim pokretom sasuo je rakiju u ždrelo, i ponovo mi pružio čašu rekavši: „Rakija nije loša. Po ukusu podseća na lenjingradsku votku, koju mi je nedavno iz Rusije, u nekoliko boca, poslao Šarž Dafer. Za svaku je pohvalu, mada, za prijatelje koji je nisu probali, ni ova rakija iz Isfahana nimalo ne zaostaje za njom. Još jednu čašicu, molim.“

Kad li će prestati? Ubrzo se u stomak ovog vrlog i umešnog mladića sručila trećina flaše zajedno sa velikom količinom drugih pića. Ne treba ni pominjati da se ni najmanje nije uzdržavao u jelu. Ali na stranu sve, pod uticajem ića i pića tako se preobrazio da se teško moglo poverovati; brada mu se od priče zagrejala i u slatkorečivosti, rasplinutosti, šalama i dosetkama svima je zapužio usta i nikome nije dao da dođe do reči. Samo on je pričao i bio je besednik bez premca. Rakija je zaključala bravu mucanja u njegovom govoru pa je njegov jezik, poput Zulfikara⁸, sevnuo iz korica kao da je prepолоvio Mesec.

⁸ Legendarni mač imama Alija. – *Prim. prev.*

Ovaj drznik, čija noga nikada nije kročila u svetišta Davuda i Abdul Azima⁹ prepričavao je svoje avanture iz Čikaga, Mančestera i Pariza i drugih evropskih i američkih gradova, te je malo trebalo da i sam poverujem u njih. Svi su se pretvorili u uho, a on u jezik. Čudno je bilo što neprestano silaženje hrane nije ometalo njegov glas, kao da je imao dva ždrela; jedno za gutanje, a drugo za izbacivanje grumenja reči.

Povodom razgovora o prazniku *Sizdah be dar*¹⁰ počeo je da peva kasidu za koju je rekao da je baš juče spevao. Cika i vriska, „bravo“ i pljeskanje digli su se do neba. Čak su i dva gospodina pozdravila njegovu vrlinu i umeće i dvatri puta ponovila njegove stihove. Jedan od prisutnih, upućen u poeziju i književnost, toliko se oduševio da je prišao i poljubivši pesnika u čelo rekao: „Tako mi Boga, ti si pravi maestro!“ i upitao za njegovo pesničko ime. Mustafa je ponizno nabrao lice rekavši: „Ja smatram da je pesničko ime jedno od onih suvišnih običaja i navika koje bi trebalo napustiti, ali na predlog pokojnog Adiba Pišavarija¹¹ kome sam bio veoma drag i s kojim sam pred kraj njegovog života bio veoma blizak, takoreći smo bili kao jedno, i po njegovom nagovoru, uzeo sam baš ime 'Maestro'. No, ja ne volim mnogo da ga koristim.“

Prisutni su jednoglasno potvrdili kako je pseudonim odgovarajući i da mu zaista dolikuje.

U tom trenutku zvuk telefona odjeknuo je celom kućom. Gospodin „maestro“ se okrete prema posluži i reče: „Moguće da je na vezi ministar unutrašnjih poslova. Recite mu da sam sada za trpezom, i da ću mu se kasnije lično javiti.“ Ispostavilo se, ipak, da je pogrešan broj.

Da su nam se pogledi kojim slučajem susreli, ništa mu ne bih ostao dužan. Ali, on je to naslutio, i oči su mu, poput kokoške kojoj su odsekli glavu, stalno lutale po stolu prelazeći, bez ikakvog obzira prema gostima, s tanjira na tanjir.

Poslužena je ječmena čorba, kebab od jagnječeg mesa, pirinač sa raznim prelivima i drugi prilozi, čemu je prethodio koncert podrigivanja, i sada je bilo vreme da se iznese pečena guska.

⁹ Svetilišta u Iranu. – *Prim. prev.*

¹⁰ Iranski praznik koji se obeležava trinaestog dana nove godine. – *Prim. prev.*

¹¹ Adib Pišavari (1844–1930), pesnik avganistanskog porekla. – *Prim. prev.*

Srce mi je lupalo dok sam očekivao kuvara, i u sebi sam izgovarao molitvu da guska bude dobro i u komadu. Video sam slugu kako ulazi sa činijom u ruci i na sredinu stola stavlja pečenu i debelu gusku sa koje još cvrči ulje, i nestaje.

Sva čula su uprta u Mustafu; valjda ga neće opiti miris pečene guske i učiniti da izgubi kontrolu nad sobom. Ali dobro je, hvala Bogu, razum mu je i dalje na mestu i u glavi. Čim mu je pogled pao na gusku, on se okrenu ka gostima i reče: „Gosti, molim vas da se složite sa mnom da ovog trenutka našeg domaćina ne zovemo srećnim. Zar je sada vreme da se iznese guska? Ja lično sam sit do guše, i da mi sada glavu odvojite od tela, ne bih mogao da pojedem ni zalogaj više, čak i da se trpeza spusti sa neba. Nemam nameru da odavde idem u gradsku bolnicu. Ta nije stomak sliv Zajande, reke života, pa da ostaje isti koliko god da ubaciš u njega.“ Onda je pozvao slugu i rekao: „Dodi, kolega, gospoda žele da uzmeš ovu gusku i neizostavno je vratiš tamo odakle si je doneo.“

Gosti su bili u teškoj dilemi i nisu znali šta im je činiti. S jedne strane, do nozdrva im dolazi miris sveže pečene guske i nipošto nisu gadljivi na to da otkinu makar parčence, i ukus guske uporede sa jagnječim pečenjem. No, nakon demonstracije poznate ličnosti kakva je gospodin Maestro, ostali su zatečeni i neodlučni i, mada su im oči bile prikovane za gusku, nije bilo druge sem da, hteli to ili ne, potvrde Mustafine reči i kažu „tako je, svakako!“ Video sam da naša varka ide po planu. Poželeo sam da Mustafa sto puta mogu da kažem bravo i izljubim ga u ona rascepljena usta. Mislio sam da mu pomognem i pronađem neki odgovarajući posao, ali sam pritvorno, i da bi naš plan delovao uverljivije, uzeo širok i dugačak nož nalik mesarskoj satari, i poput poslanika Ibrahima, koji želi da žrtvuje Ismaila, ustremio se na jednu životinju, mir neka je s njom, glumeći da želim da je raskomadam, a u međuvremenu je bilo mnoštvo navaljivanja upućenih stomaku gospodina Maestra da uzme bar zalogaj da ne propadne kuvarev trud i da se ovaj ne uvredi.

Srećom da je kuvar gušćji jezik bio odvojio od glave jer, u suprotnom, šta bi ona tim jezikom rekla meni, licemeru! Ukratko, ja sam svojski insistirao, a Mustafa je isto tako odbijao, da bi se na kraju završilo tako što su se gosti složili sa Mustafom i uglas zatražili da guska ostane cela i netaknuta.

Stvar se odvijala kako treba kada je sasvim neočekivano iz mojih usta izletelo: „Ta gospodo, zar nije šteta pustiti ovakvu gusku punjenu baraganskim

suvim šljivama¹² i ekstra pečenu na puteru iz Evrope?“ Ove reči još nisu ni izašle iz usta kada je Mustafa, kao da mu je naglo iskočio feder, nehotično je pružio ruku i otkinuo jedan gušči batac i primakavši je ustima rekao: „Pošto je rečeno da je guska punjena šljivama iz Baragana i pečena na puteru iz Evrope, nije fer da odbijemo našeg dragog domaćina i da samo zbog njega ne okusimo makar jedan zalogaj.“

Ostali, koji su takođe očekivali ove reči, nimalo nisu bili lenji i kao gladne godine okomili su se na gusku i za treptaj oka meso i kosti jadne guske, poput mesa i kostiju kurbanske kamile, prošli su kroz fazu žvakanja, gutanja i varenja u krivinama ždrele i dinama stomaka i creva. Odnosno, na našem jeziku, potpuno su je dokrajčili kao da nikada nikakve guske nije ni bilo!

Kažu da je čovek životinja, mesojed, ali ova čudna stvorenja stvorena su kao kostojedi. Kao da je svako od njih poneo sa sobom i jedan rezervni stomak. Bilo je potpuno neverovatno da su se gospoda za ovim stolom dva sata sa noževima i viljuškama u rukama borili sa punim tanjirima mesa, graška, sočiva i na kraju izveli pomazanije po tanjiru. Sada su sva dvanaestorica, uredno i predano, počeli iznova da jedu i, postavši plen ove grupe lešinara, kao 'stvar koja nije pomena vredna'¹³ rumena guska je pred mojim očima nestala deo po deo u grobovima stomaka ove gospode.

Ako mene pitate, od posmatranja ovog užasnog prizora pljuvačka mi se osušila u ustima i osim iznuđenih osmeha i veštačkih i usiljenih komplimenata ništa drugo nisam mogao da uradim.

Ali poslušajte nekoliko reči gospodina Maestra koji je već podigao njihovo raspoloženje, dok je vragolasto i namigujući iz džepa pantalona vadio svoju svilenu maramicu i njome očistio svoje ljupke usne, u sećanje su mu se vratili neki davni događaji, pa je ponovo pribegao besedništvu o lovačkim avanturama u švajcarskim planinama koje je doživeo sa grupom prijatelja, poznatim ličnostima i lokalnim plemićima, i o flertovanju sa prelepom Švajcarkinjom, i ispričao takve stvari da sam ostao bez reči. Prisutni su mu odali priznanje za sve to, kao da je sa neba sišla objava neprestano ponavljajući 'bravo, bravo'!

Usred tog prejedanja i prizora nestajanja guske, što me je, Bože oprosti, podsetilo na nepostojanost, ljudsku pakost, niskost, lukavstvo i obmanu

¹² Baragan je naziv sela u istoimenoj seoskoj oblasti, nadaleko poznatog po proizvodnji i preradi ovih zlatnožutih šljiva. – *Prim. prev.*

¹³ Aluzija na Kur'an, 76:1. – *Prim. prev.*

paklenog sveta i na drskost ovog rđavog Mustafe, ponovo je zazvonio telefon. Istrčao sam napolje i smesta se okrenuo ka gospodinu lovcu i rekao mu: „Gospodine Mustafa, na vezi je lično ministar unutrašnjih poslova, i insistira da razgovara s vama.“

Pametnjaković je shvatio šta je uradio a da se ni najmanje nije uplašio, već se usudio da za mnom izađe iz sobe.

Čim smo izašli napolje, zatvorio sam vrata pa se prolomio, kako to modernisti kažu, 'sočan i razvučen eho', kada se pet prstiju za molitvu zajedno sa šakom i dlanom i onim što je s njima povezano utisnulo na rumeno lice gospodina Maestra. Rekoh, „Ej ti nesrećniče; našzdrao si se do vrha, a opet si izgubio kontrolu kad si video gusku! Ti, kome sam poverio svoju tajnu, ti si me izdao i prevario? Eto, neka ti ovo bude nagrada“, i počastih ga još jednim šamarom.

Istim onim isprekidanim glasom, zamuckujući, sa svojom uobičajenom razmetljivošću koja se tokom celog ručka ni najmanje nije primećivala, zadihano i uznemireno reče: „Rođače dragi, šta sam ja zgrešio? Zar ste zaboravili da ste, kada smo se dogovarali, vi samo o guski pričali! Kada ste rekli da je pečena na puteru iz Evrope i da je punjena baraganskim šljivama? Izvolite potvrditi da ukoliko postoji krivica, onda je do vas, a ne do mene.“

Toliko sam se iznervirao da mi je mrak pao na oči. Potpuno me je zapanjilo njegovo nesuvislo opravdanje. Nehotično sam otvorio vrata i nezahvalnog mladića, poput miša koji je izvučen iz bačve sa uljem, izbacio napolje, a onda, malo da mi se vrati raspoloženje i kako bih se iznutra smirio, napravio nekoliko krugova po dvorištu i sa licem preko kojeg je bio razvučen izveštačen osmeh, ušao u sobu s gostima.

Video sam da su gosti potali naokolo i da su svim čulima udubljeni u bacanje kockica za tavlu¹⁴. Rekao sam da se gospodin Mustafa veoma izvinjava što je bio prinuđen da ode ne pozdraviši se s gospodom. Ministar unutrašnjih poslova je po njega poslao svoj lični automobil da ga hitno odveze i nije hteo više da im smeta.

Svi prisutni su izrazili žaljenje i istakli njegovu druželjubivost i izuzetne odlike zatraživši mi njegovu adresu i broj telefona kako bi ga pozvali na njihove

¹⁴ Tavla ili bekgemon, drevna društvena igra na ploči. Trikrak. – *Prim. prev.*